

(9)

Χρόνος 3ος - Ιούνιος 2005

www.stachtes.com

(Οι ιστοσελίδες μας αποδίδουν σωστά σε οθόνη με 1024 X 768 pixels)

α γ ρ ι μ ο λ ό γ ο ς... (ο) __ Κριτική Βιβλίου: [Μαρία Πετρίτση: Θεωρήσ Καλλιφατίδης. "Μια νέα πατρίδα έξω απ' το παράθυρό μου](#) [Νίκος Καζαντζάκης](#) [Άρης Αλεξάνδρου](#) [Ελληνομνήμων: Γλυτζούνης Μανουήλ](#) [Χριστόφορος Μηλιώνης](#) [Μανόλης Αναγνωστάκης](#) [Βελεστινλής ή Φεραίος Ρήγας](#) [Luigi Pirantello](#) [Jorge Luis Borges](#) -

ΣΤΕΙΛΑΤΕ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΑΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΣΤΙΣ "ΣΤΑΧΤΕΣ"

α γ ρ ι μ ο λ ό γ ο ς... (ο) - Μανόλης Αναγνωστάκης "Το υπαρξιακό δράμα μιας ανυποχώρητης πολιτικής συνείδησης" του ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ από την "Βιβλιοθήκη" 1/07/2005 - [Ελευθεροτυπία](#).

Ηθική στάση και καλλιτεχνική αγωγή στο ποιητικό έργο του Μανόλη Αναγνωστάκη (1925-2005)

Γιατί η ποίηση του Μανόλη Αναγνωστάκη κέρδισε από το 1974 και μετά και μέχρι και σήμερα μια τόσο μεγάλη αποδοχή και αναγνώριση; Τι ήταν, άραγε, αυτό που έκανε τους πιο διαφορετικούς μεταξύ τους αναγνώστες (ποιητές, φιλόλογους, κριτικούς, λάτρεις της ποιητικής τέχνης, αλλά και κάποιους απλώς καλλιεργημένους ανθρώπους) να παρακολουθήσουν από τόσο

κοντά και με τόση πίστη το στίχο της και να καταβάλουν τόσους κόπους προκειμένου να κατανοήσουν την πορεία της; Ο Αναγνώστης, βεβαίως, υπήρξε σε όλα τα χρόνια της μακράς ζωής του μια περίπλοκη πνευματική προσωπικότητα, κάτι σαφώς πέραν του στενώς νοούμενου ποιητικού χώρου: μια φύσει και θέσει ελεύθερη και ανεξάρτητη μορφή της Αριστεράς, που δεν χάρισε ποτέ ούτε πόντο από τις πολιτικές της πεποιθήσεις και απόψεις (ακόμα και στις πιο δύσκολες ώρες), ένας εξαιρετικά προικισμένος και διορατικός κριτικός, χάρη στην κειμενογραφική και την εκδοτική δραστηριότητα του οποίου η αριστερή κριτική προέβη κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '60 σε ορισμένες από τις πλέον σημαντικές και ριζοσπαστικές τομές της (σε σχέση όχι μόνο με τα κελεύσματα της κομματικής ορθοδοξίας, αλλά και με τα περιορισμένα και διστακτικά βήματα τα οποία επιχείρησε από το δικό της μετερίζι η «Επιθεώρηση Τέχνης»), και, τέλος, ένας ποιητής που είχε το θάρρος να σιωπήσει όταν ένιωθε ότι ο εκφραστικός του κύκλος είχε κλείσει διά παντός.

Η πολιτική ταυτότητα

Είναι, όμως, όλα αυτά που έφεραν την ποίηση του Αναγνώστη στην πρώτη γραμμή των συζητήσεων τα τελευταία τριάντα χρόνια; Πιστεύω πως όχι. Εχω τη γνώμη πως αν ο ποιητής βρέθηκε με τον τρόπο με τον οποίο βρέθηκε στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος είναι γιατί κατάφερε από την πρώτη σχεδόν στιγμή της παρουσίας του στα γράμματα να συνδέσει άρρηκτα την τέχνη του με την πολιτική της λειτουργία. Μπορώ εδώ να φανταστώ αμέσως την ένσταση. Μα, πόσο μπορεί να συνομιλήσει η πολιτική με μια εποχή η οποία έχει μάθει, αν όχι να τη λοιδορεί και να την αποστρέφεται, πάντως να τη λοξοκοιτάζει και να μην την εμπιστεύεται; Ο Αναγνώστης, παρ' όλα αυτά, έγραψε μια καθαρώς πολιτική ποίηση, που διαβάστηκε στα χρόνια της Μεταπολίτευσης, αλλά και σε ολόκληρο το μετέπειτα διάστημα, ως ένας εντελώς άμεσος και διεγερτικός λόγος - ένας λόγος που αντί να σπεύδει να φορτώσει τον αποδέκτη του με τη σιγουριά των ξύλινων επιγραφών και των δεκάρικων συνθημάτων, φροντίζει μόνο να ενσπείρει δαιμόνιες υπόνοιες και αμφιβολίες, οι οποίες σημαδεύουν με τον καθαρότερο πολιτικό χρωματισμό την πολυμνημονευμένη εκείνη και πολυχρησιμοποιημένη, αλλά πάντα επίκαιρη παρότρυνση ή απορία του: «Το θέμα είναι τώρα τι λες». Ολο το νόημα της πολιτικής πράξης συγκεντρώνεται για τον Αναγνώστη στην ηθική στάση και απόφαση (καμία σχέση, βέβαια, με την ηθικολογία και τη χρηστομάθεια) απέναντι στα γεγονότα και τα φαινόμενα της δημόσιας σφαίρας. Ένα τέτοιο, ωστόσο, νόημα παραμένει θαλερό σε κάθε εκδήλωση της τέχνης του, επειδή δεν ρέπει ποτέ προς την προγραμματική διακοίνωση και το άνωθεν μήνυμα: δεν έχει καμιά αλήθεια να εγγυηθεί και καμία στράτευση να επιβάλει, ενώ εκφράζεται πάντα μέσω ενός εγώ, το οποίο μολονότι κινείται συνεχώς προς τους άλλους κρατάει μέχρι το τέρμα στο απυρόβλητο τα δικαιώματά του.

Ηδη από τις «Εποχές» (1945) ο Αναγνώστης εννοεί την πολιτική πράξη του ποιητή ως μια κατάσταση η οποία μπορεί να συντελείται μόνον εις ήχον πλάγιον: ως μια δήλωση, επί παραδείγματι, ποιητικής, διά της οποίας σκιαγραφείται μελανά η λυρική αμεριμνησία μιας πλευράς της γενιάς του '30, ή ως μια έκκληση (άλλο παράδειγμα) για επικέντρωση της προσοχής στην καθημερινή, αναβράζουσα πραγματικότητα, που επιβάλλει τεντωμένες κεραίες και διεύρυνση του οπτικού πεδίου σ' ένα καινούριο και εντελώς διαφορετικό κοινωνικό και ιστορικό τοπίο -τοπίο, όμως, το οποίο ήδη λιμνάζει και καθυστερεί και ήδη δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ανάγκη της εκ νέου μεταβολής του. Στις «Εποχές 2» το πεδίο αυτό θα πάρει με ανατριχιαστικό τρόπο σάρκα και οστά και θα μεταμορφωθεί σε μια κοιμισμένη και χαραμισμένη

ζωή, που μοιάζει παγιδευμένη στους ρυθμούς και την τυποποίηση του Τίποτε. Αν, εντούτοις, οι άλλοι δεν θέλουν και δεν μπορούν να καταλάβουν, και εγκαταλείπονται ανυποψίαστοι στα χέρια ενός κατά κόρον αλλοτριωμένου και κατά τεκμήριον αλωμένου συστήματος, ο ποιητής είναι σε θέση να διαγνώσει με την ηθική του διαίσθηση τη φθορά, όπως και να καταλάβει με την πολιτική του συνείδηση πως κάτι οφείλει να μεσολαβήσει για να σταματήσει η επιδείνωση της τελευταίας. Η πολιτική, ωστόσο, συνείδηση και η ηθική αγωγή του ποιητή δεν μπορεί παρά να περιοριστούν αυστηρά στη διατύπωση των όρων του προβλήματος -και στο σημείο αυτό ακριβώς ο Αναγνωστάκης δεν γίνεται παρά να μετατραπεί και σ' έναν βαθιά υπαρξιακό καλλιτέχνη. Αδυνατώντας να προτείνει την οιαδήποτε λύση για όσα καταγράφει και παρατηρεί κατά καιρούς ο αφηγητής του (οι νουθεσίες και οι ανασκολοπισμοί είναι για την πολιτική με τα σιδερένια γόνατα), θα υποχρεώσει το ποιητικό του εγώ στις «Εποχές 3» να σταθεί με εκκρεμείς τις έντονες αναρωτήσεις του για τη συνάρθρωση του ατομικού με το συλλογικό, καθώς και να υπομείνει τη δυσφορία ενός αρχόμενου διχασμού, ο οποίος θα διευρύνει στη «Συνέχεια» (1954), στη «Συνέχεια 2» (1956) και στη «Συνέχεια 3» (1962) το υπαρξιακό άγχος της διχαστασίας του, επιτάσσοντας μια γραμμή σταδιακής αποξένωσης από κάθε συλλογική προσδοκία.

Η ακεραιότητα της ηθικής

Η πολιτική ηθική, όμως, του Αναγνωστάκη θα μείνει ακέραιη και στην ωριμότητά του -και θα ζυμωθεί καυτά με το ολοκληρωμένο πλέον υπαρξιακό δράμα της ποίησής του όπως αποτυπώνεται στο «Στόχο» (1970). Ναι, μπορεί τώρα να έχουν καταπέσει ολόκληρα καθεστώτα και οικοδομήματα, και να έχουν οι πόρτες κλείσει διά παντός, αλλά το χρέος τής ακεραιότητας στέκει ακόμα στις επάλξεις -και καλά κρατεί. Και το διαπιστώνει αυτό με τόση ένταση ο Αναγνωστάκης, ώστε βιάζεται να ενισχύσει τον εικονογραφικό ρεαλισμό και το συνομιλητικό χαρακτήρα των προηγούμενων έργων του με μιαν οργίλου ύφους και δηλητηριώδους υφής ειρωνεία, η οποία αυξάνει ενδεχομένως την εξωστρέφεια της γλώσσας του, οξύνει, όμως, την ίδια ώρα στο έπακρο την εσωτερικότητα των ποιητικών του καταστάσεων. Και η συνθήκη αυτή δεν θα αλλάξει ακόμα κι όταν αργότερα, στο «Περιθώριο '68 - '69» και στο «ΥΓ» (1983), η εν θερμώ τριβή με τα πράγματα και οι ανεβασμένοι τόνοι του «Στόχου» θα υποχωρήσουν και θα λάβουν μιαν εμφανώς ηπιότερη και στοχαστικότερη φόρμα.

Το φίδι χώνει την ουρά στο στόμα του και δεν μπορώ παρά να επιστρέψω εκεί απ' όπου ξεκίνησα: στο πολιτικό στίγμα της ποίησης του Αναγνωστάκη, στην επιμονή της για μια καθαρή και αδιαμεσολάβητη στάση απέναντι στην εξαχρείωση του δημόσιου περίγυρου, καθώς και στη συνομιλία τέχνης και πολιτικής, όπως τη βλέπουμε ακατάπαυστα να εγγράφεται στα υλικά της, με γέφυρα τον αδιάκοπο διχασμό της ύπαρξης και το τόσο ευαίσθητο και ευάλωτο εσωτερικό της τοπίο. Καλό κατευόδιο στον Μανόλη Αναγνωστάκη, που καθόρισε, έτσι κι αλλιώς, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, όλους μας.

© ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ και "Ελευθεροτυπία"

[αρχή σελίδας](#)

Κριτική Βιβλίου Μαρία Πετρίτση: Θεοδωρής Καλλιφατίδης. "Μια νέα πατρίδα έξω απ' το παράθυρό μου" Εκδόσεις Γαβριηλίδης

Ξεφυλλίζοντας ένα βιβλίο ξεκινάμε μια αφηρημένη ονειροπόληση η οποία δεν ξέρουμε πού θα καταλήξει. Διαβάζοντάς το έχουμε συχνά την ευκαιρία να γνωρίσουμε βήμα προς βήμα μια άλλη πραγματικότητα, το ερωτευόμαστε, προβάλλουμε σε αυτό τις προσωπικές μας αναζητήσεις, διεισδύουμε στους συναρπαστικούς, ιδιωτικούς του χώρους κι αρχίζουμε να ζούμε μέσα σε αυτούς από την πρώτη έως την τελευταία του σελίδα. Λόγω της θεματικής του, το παρόν βιβλίο ενδέχεται να ενδιαφέρει ακόμα περισσότερο όλους εκείνους τους Έλληνες που, ο καθένας για δικούς του λόγους, αυτή τη στιγμή τυχάνει να ζουν σε ξένη χώρα.

Οι χώροι όπου κινείται το βιβλίο του Θ. Καλλιφατίδη «Μια νέα πατρίδα έξω απ' το παράθυρό μου» είναι η Ελλάδα της παιδικής ηλικίας που παραχώρησε τη θέση της στη Σουηδία της ενηλικίωσης ενός μετανάστη ο οποίος αναζητά τις ενδείξεις και τις αποδείξεις που θα καταστήσουν τη νέα του ζωή το ίδιο αξιόπιστη κι αληθινή με την παλιά.

Δύο πατρίδες, δύο εαυτοί ή μήπως ένας και μοναδικός εαυτός μοιρασμένος σε κομμάτια χρόνου που κύλησε σε διαφορετικά εδάφη; Τί σημαίνει «πατρίδα»; Τί σημαίνει «ξένος»; Πόσες πατρίδες μπορεί να έχει ένας άνθρωπος; Μήπως η πατρίδα που έχουμε μέσα μας είναι η μοναδική «δική μας» πατρίδα; Κατά πόσο είναι κάποιος ικανός να ορίσει τη μοίρα του και να καταλήξει με σιγουριά σε συμπεράσματα τα οποία θα αποτελέσουν την προσωπική του ιστορία; Υπάρχει άραγε απάντηση σε όλα αυτά τα ερωτήματα ή μήπως το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να εξερευνούμε και να ερμηνεύουμε διαρκώς τον εαυτό μας και την πορεία μας μέσα στη ζωή;

Ο συγγραφέας αναπολεί το παρελθόν παραθέτοντας στιγμιότυπα και πεπραγμένα τα οποία άφησαν στο νου του εικόνες που το πέρασμα του χρόνου δύσκολα μπορεί να φθείρει. Μιλάει για την εποχή που όλα ήταν νομοτελειακά, που η ζωή του ήταν μια συνάρτηση προσώπων, σχέσεων και τόπων που του μετάγγισαν τις πεποιθήσεις του, που φιλοξένησαν τα αμφιθυμικά παιδικά του όνειρα, τη χωρική του ταυτότητα, τα περιστατικά των εφηβικών του χρόνων, τη στρατιωτική του μοναξιά, την αντίδρασή του απέναντι στις πολιτικές αναταραχές και στα γεγονότα που αποτέλεσαν την πραγματικότητα μιας ολόκληρης εποχής σε μια συγκεκριμένη χώρα: στην Ελλάδα.

Κάποια μέρα, βρίσκεται αίφνης σ' έναν ξένο τόπο. Γύρω του ακούει την κινηματογραφική γλώσσα που μέχρι τότε θαύμαζε μόνο μέσα από τις ταινίες του Μπέργκμαν. Οι άνθρωποι έχουν άλλα πρόσωπα, ο ουρανός έχει άλλο χρώμα. Αντικρύζει πόλεις και χωριά που μοιάζουν με τον Παράδεισο, παραδίνεται σε σκέψεις που ξεκουράζονται στη σκιά των αναμνήσεών του αλλά εγκυμονούν προοπτικές αντάξιες των οραμάτων του όταν το ταξίδι ήταν ακόμα μια φαντασίωση. Ξεκινά τη διαδικασία ενσωμάτωσης στο νέο περιβάλλον, αναζητώντας διαρκώς την επιβεβαίωση ότι η προσωπική του ταυτότητα παραμένει αλώβητη μέσα σε αυτήν την υπαρξιακή του περιπέτεια. Ο κυκεώνας πιθανοτήτων που ανοίγονται μπροστά του δεν τον μπερδεύει, οι αντικρουόμενες πραγματικότητες δεν τον αποπροσανατολίζουν, καθώς αυτόν τον τόπο τον προσέγγισε συνειδητά: βρίσκεται στη Σουηδία κι από την πρώτη κιόλας στιγμή γνωρίζει ότι μπροστά του ανοίγεται δυναμικά μια νέα πατρίδα την οποία οφείλει να γνωρίσει, να αγαπήσει και να κατακτήσει, για να την κάνει να τον δεχτεί και να τον αφομοιώσει.

Ενίοτε, η δυναμική των καταστάσεων και η ροή των εξελίξεων, που συχνά δεν μπορεί να ελέγξει, του υπενθυμίζουν πως τα πράγματα αλλάζουν μόνο με πίστη και πείσμα κι αυτό γίνεται η αρχή βάσει της οποίας σκοπεύει να αντιμετωπίσει τη ζωή στη νέα χώρα.

Η απόρριψη ορθώνεται συχνά μπροστά του για να του υπενθυμίσει πως οι μεγάλες αλλαγές δεν είναι δεδομένες. Η αρχική δυσπιστία, ο ρατσισμός σχεδόν, των ντόπιων του αποδεικνύει πως κατά βάθος παραμένει ξένος σε ξένο έδαφος, ένας δακτυλοδεικτούμενος άνθρωπος με μεσογειακά χαρακτηριστικά, που προς το παρόν απέχει πολύ από την οριστική κατάκτηση της

νέας κοινωνίας που επιθυμεί να πείσει. Γνωρίζει όμως ότι πολλές φορές οι άνθρωποι, ξεχνώντας ότι και οι ίδιοι είναι απλώς φιλοξενούμενοι και όχι ιδιοκτήτες, φοβούνται ν'αντικρύσουν τον άλλο κατά πρόσωπο, να τον αναγνωρίσουν ως όμοιό τους, να του παραχωρήσουν δικαιώματα που οι ίδιοι διαθέτουν εξ'ορισμού, μιας και εκείνοι βρίσκονται στη γενέτειρα γη ενώ ο απέναντι προέρχεται από έναν ξένο, διαφορετικό κόσμο.

Περιπλανιέται στη χώρα, παρατηρεί, εντοπίζει τις εκλεκτικές συγγένειες και τις επιμέρους διαφορές, κάνει τις αναπόφευκτες συγκρίσεις με την ελληνική πραγματικότητα. Αποφεύγει ωστόσο να αφεθεί στην αλλοιωτική νοσταλγία του μετανάστη, γιατί έχει επίγνωση τόσο της παρελθούσας όσο και της παρούσας κατάστασης η οποία απλώνεται μπροστά του προκλητική, δύσβατη αλλά και πολλά υποσχόμενη.

Ιδiosisυγκρασιακά παραμένει εντούτοις προσανατολισμένος σ'έναν κόσμο που συντηρεί μέσα του έννοιες οι οποίες εδώ δεν έχουν αντίκρουσμα. Από μπροστά του περνάνε κατά καιρούς εμβόλιμες σκηνές από τον πρωτογενή του χώρο, γενεαλογικά βιώματα, απλές λέξεις και αντιλήψεις που εδώ δεν είναι ενεργοποιημένες. Τότε, η δίψα για ενσωμάτωση παραχωρεί προς στιγμήν τη θέση της στο ξάφνιασμα της νέας σκηνής, στη συνειδητοποίηση των διαφοροποιήσεων του νέου πολιτισμικού κύκλου και η εσωτερική του παλλινδρόμηση έρχεται να ταράξει εν μέρει -αν και απολύτως δημιουργικά- τα νερά αυτής της πρόκλησης.

Η κατάληξη είναι η διαπίστωση πως τελικά ναι, είναι απλώς ένας Έλληνας που μετανάστευσε στη Σουηδία. Ναι, για πάντα θα παραμείνει ξένος στα μάτια των ντόπιων και ξενιτεμένος σ'εκείνα των δικών του, έστω και αν αυτό δεν αποτελεί απαραίτητως αφετηρία μιας αρνητικής οπτικής την οποία θέλει να τροποποιήσει. Ναι, τα παιδιά του κάποτε θα θεωρούνται «δεύτερη γενιά μεταναστών» και ο ίδιος θα παραμείνει για πάντα Έλληνας! Όλα αυτά δεν πρόκειται να αλλάξουν όσο κι αν ενδέχεται να αλλάξει κάποτε ακόμα και αυτή η ίδια η ελληνική πραγματικότητα που τροφοδοτεί τις αναμνήσεις του, καθώς γνωρίζει ότι ο χρόνος τίποτα σχεδόν δεν αφήνει αναλλοίωτο στο πέρασμά του.

Παράλληλα, βιώνει τη σημασία της αλλότριας γλώσσας, έχοντας επίγνωση του τρόπου με τον οποίο παράγονται οι σημασίες στη γλώσσα μας, καθώς και εκείνου με τον οποίο έχουν εγκαθιδρυθεί στο παρελθόν. Η αντιμετώπισή του είναι πολυεθνική και πολυγλωσσική: η γλώσσα του τόπου τον θέλγει και σε αυτήν αποφασίζει να παράγει συγγραφικό έργο εφόσον είναι κι αυτός ένας τρόπος για να μνηθεί άμεσα σε μια νέα δημιουργική συνείδηση και ν'αποφύγει την αφωνία του ξένου.

Κατά πόσο άραγε η προσωπική μας μυθολογία είναι κάτι απτό, το οποίο ακολουθεί μια συγκεκριμένη τροχιά και καταλήγει κάπου; Είναι μήπως προκαθορισμένα τα μονοπάτια που θα ακολουθήσουμε κάποια μέρα στη ζωή μας; Όλα όσα μας διδάσκει η ζωή καθ'οδόν θα ήταν ποτέ ικανά να μας κάνουν να αλλάξουμε πορεία;

Η αλήθεια που χαρακτηρίζει έναν άνθρωπο είναι πάντοτε σχετική. Ο Παράδεισος είναι μια προσωπική αφετηρία κι ένας ιδιωτικός προορισμός που δεν παραμένει στάσιμος.

Παραβλέποντας όμως τις συνισταμένες του και τις σχέσεις αλληλεξάρτησης που αναπτύσσονται ακόμα και εκεί, συνθηκολογούμε με το μοναδικό μας εχθρό, την απώλεια της ίδιας μας της συνείδησης, τη διανοητική νωθρότητα, κι αυτό είναι ένας αμείλικτος παράγοντας καταστροφής.

Η αναπηρία του πεπερασμένου εσωτερικού τοπίου είναι η χειρότερη σκλαβιά: ο αφηγητής αντιμετωπίζει το προσωπικό του όραμα σαν σκηνικό αιώνιας εσωτερικής πάλης, σαν τεκμήριο της δεκτικότητας και της νοημοσύνης του. Αυτός είναι ο τρόπος για να διατηρήσει την πολιτισμική του ιδιαιτερότητα, να ενισχύσει την αυθυπαρξία του μέσα σε ένα κοινωνικό σύνολο και ταυτόχρονα να αποτελέσει ενεργό και αφομοιωμένο μέλος του.

Το κείμενο είναι έντονα ηθικό και η περιγραφή προσώπων και πραγμάτων γίνεται νηφάλια και

με πειθαρχημένη συναισθηματική φόρτιση. Οι απαραίτητες αποστάσεις τηρούνται χωρίς εντούτοις ο συγγραφέας να γίνεται φλεγματικός. Η αφήγηση είναι απρόσκοπτη, χωρίς εξάρσεις στο ύφος ή ριζοσπαστικές αλλαγές κατεύθυνσης του λόγου. Η χρήση καλολογικών στοιχείων δεν υπερβαίνει το απόλυτως απαραίτητο: το κείμενο είναι η εμπειριστατωμένη και υφολογικά λιτή περιγραφή της ζωής ενός αυτόπτη μάρτυρα.

Απεικονίζοντας λογοτεχνικά τις ανθρώπινες σχέσεις και τα είδη ζωής που είδε να διαμορφώνονται στις δύο κοινωνίες, ο συγγραφέας διηγείται σε πρώτο πρόσωπο την ιστορία του δίνοντας στο κείμενο μια δυναμική συνοχής και αμεσότητας, χωρίς ποτέ να παρατηρείται παραληρηματικό στυλ περιγραφής ή ένταση στο μονόλογο: παρόλο που το αυτοβιογραφικό στοιχείο χαρακτηρίζει το έργο στο σύνολό του, η γραφή δεν είναι άκριτα συνειρμική, αντιθέτως μάλιστα παρουσιάζεται βασισμένη στη στέρεη γνώση του συγγραφέα, ο οποίος αντιμετωπίζει απαιτητικά και με οξυδέρκεια τα διάφορα στάδια που διανύει. Το κείμενο είναι, συν τοις άλλοις, μια επιτόπια μελέτη της ψυχολογίας δυο διαφορετικών λαών, μια εκ των έσω ανάλυση των πολιτισμικών εκφάνσεων και των αντινομιών δύο διαφορετικών χωρών.

Ο λόγος του βιβλίου είναι διαπεραστικός και ευθύς: οι ανεπαίσθητες σχεδόν αποχρώσεις της ατμόσφαιρας συστήνουν μεθοδικά και με εξωστρέφεια ένα συναισθηματικό περιβάλλον που διυλίζεται από κάποιον ο οποίος γνωρίζει και μπορεί με εγκυρότητα να μιλήσει για αλλότριες καταστάσεις, ξεφεύγοντας από την ξύλινη γλώσσα της διάνοησης που βασίζεται μόνο σε θεωρητικές κατασκευές.

Ο στοχασμός του Καλλιφατίδη είναι συνεκτικός και αυτόνομος και καταλήγει σε απολύτως ρεαλιστικά συμπεράσματα. Τα τεκταινόμενα προσεγγίζονται και περιγράφονται υπό ιστορικό, κοινωνικοπολιτικό και πολιτισμικό πρίσμα κι αποτελούν τοιχογραφία ενός τοπίου που φαντάζει δύσβατο αλλά καθίσταται προσιτό, κομματάκια ενός ανθρωπογεωγραφικού παζλ που ενημερώνει τόσο για το άτομο όσο και για το λαό που το περιβάλλει.

Πρόθεση του συγγραφέα είναι να υποδηλώσει ταυτοχρόνως την πεισματική διαδικασία αυτοέρευνας στην οποία υποβάλλεται, στεκόμενος κριτικά απέναντι στον εαυτό του και στην ακεραιότητα του έργου του. Με αυτό τον τρόπο παράγει ένα πολυεπίπεδο και αυτοδικαίο κείμενο με φιλοσοφική και κοινωνικοπολιτική χροιά, το οποίο λειτουργεί ως όχημα για την εξέταση πεποιθήσεων, νοοτροπιών, κοινωνικών και ατομικών δεδομένων, και καταλήγει στη φωτογραφική αλλά και ερμηνευτική απεκόνιση δύο πραγματικοτήτων και τελικά δύο ολόκληρων κόσμων.

Η κεντρική ιδέα και θεματικός άξονας του έργου είναι σαφής: ο άνθρωπος είναι προορισμένος για την αιώνια αναζήτηση προοπτικών και γνώσης. Η μοναδική ασφαλιστική δικλείδα του απέναντι στη δύναμη στην οποία μεταφράζεται όμως αυτή η γνώση είναι η επίγνωση ότι θα παραμένει αιώνια αποδέκτης της γνώσης και όχι κυρίαρχός της, κι αυτό θα τον προστατεύει πάντα από την παγίδα της ματαιοδοξίας που επιφέρει η πεποίθηση μιας δήθεν διανοητικής ανωτερότητας η οποία χαρακτηρίζει μόνο τους μειονεκτικούς ανθρώπους.

Ο χρόνος του βιβλίου δεν ακολουθεί πάντα τη γραμμική εξέλιξή του, δηλαδή τα γεγονότα. Η αφήγηση γίνεται σε περισσότερα από ένα επίπεδα τα οποία άλλοτε τέμνονται και άλλοτε ακολουθούν παράλληλες κατευθύνσεις. Η συνεχής αυτή εναλλαγή χρονικής τοποθέτησης λειτουργεί αφυπνιστικά και διαφωτιστικά για τον αναγνώστη καθώς τον βοηθά να μη χάνει το νήμα της σκέψης του συγγραφέα, ο οποίος υπενθυμίζει διαρκώς ότι η ζωή είναι ένα σύνολο στιγμών και όχι μεμονωμένα και ασύνδετα επεισόδια τα οποία διαδέχονται με στείρωση το ένα το άλλο. Κατά συνέπεια, η πορεία που διαγράφει ο συγγραφέας μέσα στο χρόνο απεικονίζεται ως δημιουργικό συνταίριασμα εμπειριών και στόχων κι εμφανίζεται ως ένα αξιοπρόσεκτο αμάλγαμα παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος που αλληλεπιδρούν ενωτικά.

Ιδιαίτερη μνεία, τέλος, θα πρέπει να γίνει στην καλαίσθητη έκδοση του βιβλίου, που αναδεικνύει το λόγο του συγγραφέα μέσα από μια προσεγμένη και τυπογραφικά δεξιοτέχνη παρουσίαση. Μια ιστορία που αφορά όλης της γης τους «μετανάστες» -όπως κι αν αποκαλούν οι ίδιοι τον εαυτό τους- τους «ντόπιους» μιας πατρίδας αλλά και τους «ξένους» που αποφάσισαν να την κάνουν δική τους και να νιώσουν άλλο τόσο δικοί της, βλέποντάς την ένα πρωί να απλώνεται πολύχρωμη έξω από το παράθυρό τους. Μια ιστορία που βλέπει την ξενιτιά πότε ως τιμωρία και πότε ως χάρη, ως μια κατάσταση που ενίοτε μας κόβει τα φτερά αλλά μας αφήνει, τουλάχιστον, στον αέρα.

* Η Μαρία Πετρίτση είναι και ιδιοκτήτρια της Αίθουσας Τέχνης "Theorema" στις Βρυξέλλες.

[αρχή σελίδας](#)

Νίκος Καζαντζάκης: από την "Ασκητική".

Ερχόμαστε από μιά σκοτεινή άβυσσο καταλήγουμε σε μιά σκοτεινή άβυσσο. το μεταξύ φωτεινό διάστημα το λέμε Ζωή. Ευτύς ως γεννηθούμε αρχίζει κι η επιστροφή· ταυτόχρονα το ξεκίνημα κι ο γυρισμός· κάθε στιγμή πεθαίνουμε. Γι αυτό πολλοί διαλάλησαν: Σκοπός της ζωής είναι ο θάνατος. ΜΑ κι ευτύς ως γεννηθούμε, αρχίζει κι η προσπάθεια νά δημιουργήσουμε, νά συνθέσουμε, να κάμουμε την ύλη ζωή· κάθε στιγμή γεννιούμαστε. Γι αυτό πολλοί διαλάλησαν : Σκοπός της εφήμερης ζωής είναι η αθανασία. Στα πρόσκαιρα ζωντανά σώματα, τα δυό τούτα ρεμάτα παλεύουν: α) ο ανηφορος, προς τη σύνθεση, προς τη ζωή, προς την αθανασία β) ο κατήφορος, προς την αποσύνθεση, προς την ύλη, προς το θάνατο. Και τα δυό ρεμάτα πηγάζουν από τα έγκατα της αρχέγονης ουσίας. Στην αρχή η ζωή ξαφνιάζει· σάν παράνομη φαίνεται, σάν παρά φύση, σαν εφήμερη αντίδραση στις σκοτεινές αιώνιες πηγές· μα βαθύτερα νιώθουμε: η Ζωή είναι κι αυτή άναρχη, ακατάλυτη φόρα τού Σύμπαντου. Αλλιώς, πούθε η περανθρώπινη δύναμη που μας σφεντονίζει από το αγέννητο στο γεννητό και μας γκαρδιώνει-φυτά, ζώα, ανθρώπους-στον αγώνα; Και τα δυό αντίδρομα ρεμάτα είναι άγια. Χρέος μας λοιπον να συλλάβουμε τ' όραμα που χωράει κι εναρμονίζει τις δυό τεράστιες τούτες άναρχες, ακατάλυτες ορμές· και με τ' όραμα τούτο να ρυθμίσουμε το στοχασμό μας και την πράξη. Καθένας, ανεβαίνοντας απάνω από τη δική του, κεφαλή, ξεφεύγει απο το μικρο, όλο απορίες μυαλο του. Μέσα στη βαθιά Σιγή, όρθιος, άφοβος, πονώντας και παίζοντας, ανεβαίνοντας ακατάπαυστα από κορυφή σε κορυφή, ξέροντας πως τό ύψος δεν εχει τελειωμό, τραγούδα, κρεμάμενος στην άβυσσο, το μαγικό τούτο περήφανο ξόρκι:

**ΠΙΣΤΕΥΩ Σ' ΕΝΑ ΘΕΟ ΑΚΡΙΤΑ, ΔΙΓΕΝΗ, ΣΤΡΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΠΑΣΧΟΝΤΑ
ΜΕΓΑΛΟΔΥΝΑΜΟ ΟΧΙ ΠΑΝΤΟΔΥΝΑΜΟ,ΠΟΛΕΜΙΣΤΗ ΣΤ' ΑΚΡΟΤΑΤΑ ΣΥΝΟΡΑ,
ΣΤΡΑΤΗΓΟ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΦΩΤΕΙΝΕΣ ΔΥΝΑΜΕΣ, ΤΙΣ ΟΡΑΤΕΣ ΚΑΙ
ΤΙΣ ΑΟΡΑΤΕΣ. ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤ' ΑΝΑΡΙΘΜΗΤΑ, ΕΦΗΜΕΡΑ ΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΠΟΥ ΠΗΡΕ Ο
ΘΕΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ ΚΑΙ ΞΕΚΡΙΝΩ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΑΥΤΗ ΡΟΗ ΤΟΥ ΤΗΝ
ΑΚΑΤΑΛΥΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ. ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤΟΝ ΑΓΡΥΠΙΝΟ ΒΑΡΥΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ, ΠΟΥ
ΔΑΜΑΖΕΙ ΚΑΙ ΚΑΡΠΙΖΕΙ ΤΗΝ ΥΛΗ-ΤΗ ΖΩΟΔΟΧΑ ΠΗΓΗ ΦΥΤΩΝ, ΖΩΩΝ ΚΙ
ΑΝΘΡΩΠΩΝ. ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, ΤΟ ΧΩΜΑΤΕΝΙΟ ΑΛΩΝΙ,
ΟΠΟΥ ΜΕΡΑ ΚΑΙ ΝΥΧΤΑ ΠΑΛΕΥΕΙ Ο ΑΚΡΙΤΑΣ ΜΕ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ. «ΒΟΗΘΕΙΑ !»
ΚΡΑΖΕΙΣ,ΚΥΡΙΕ. «ΒΟΗΘΕΙΑ !» ΚΡΑΖΕΙΣ, ΚΥΡΙΕ, ΚΙ ΑΚΟΥΩ. ΜΕΣΑ ΜΟΥ ΟΙ**

ΠΡΟΓΟΝΟΙ ΚΙ ΑΠΟΓΟΝΟΙ ΚΙ ΟΙ ΡΑΤΣΕΣ ΟΛΕΣ, ΚΙ ΟΛΗ Η ΓΗΣ, ΑΚΟΥΜΕ ΜΕ ΤΡΟΜΟ, ΜΕ ΧΑΡΑ, ΤΗΝ ΚΡΑΥΓΗ ΣΟΥ. ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΣΟΙ ΑΚΟΥΝ ΚΑΙ ΧΥΝΟΥΝΤΑΙ ΝΑ ΣΕ ΛΥΤΡΩΣΟΥΝ ΚΥΡΙΕ, ΚΑΙ ΛΕΝ: «ΕΓΩ ΚΑΙ ΣΥ ΜΟΝΑΧΑ. ΥΠΑΡΧΟΥΜΕ.» ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΣΟΙ ΣΕ ΛΥΤΡΩΣΑΝ, ΣΜΙΓΟΥΝ ΜΑΖΙ ΣΟΥ, ΚΥΡΙΕ, ΚΑΙ ΛΕΝ: «ΕΓΩ ΚΑΙ ΣΥ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΝΑ.» ΚΑΙ ΤΡΙΣΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΣΟΙ ΚΡΑΤΟΥΝ, ΚΑΙ ΔΕ ΛΥΓΟΥΝ, ΑΠΑΝΩ ΣΤΟΥΣ ΩΜΟΥΣ ΤΟΥΣ, ΤΟ ΜΕΓΑ, ΕΞΑΙΣΙΟ, ΑΠΟΤΡΟΠΑΙΟ ΜΥΣΤΙΚΟ:

ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΑ ΤΟΥΤΟ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ !

[αρχή σελίδας](#)

Άρης Αλεξάνδρου: "Ολόκληρη Νύχτα" από τη συλλογή: "Ποιήματα (1941-1974)". Εκδόσεις Ψυλόν/Βιβλία 1991.

Ολόκληρη Νύχτα

Όπου νά'ναι θα κλείσει το στερνό παραθύρι στην άκρη της βροχής.
Κατακαθίζει το νερό στα σκαλοπάτια.
Τί ξένο που είναι απόψε το τσίγκινο τραπέζι κάτω απ'τη μαρκίζα
Γυμνό και ξεχασμένο δίχως τον ίσκιο των χεριών της.
Κανείς. Ένα δημοτικό φανάρι μουσκεύει μες στη νύστα σου.

Πίσω απ' τα σακιά με το τσιμέντο νυχτοπερπάτητο σκοτάδι
Σκυφτό σκοτάδι και η σκουριά που αχνογαλίζει στα βρεγμένα
συρματόσκοινα.

Ωρα να πιάσει βάρδια το φεγγάρι.

Σαββατόβραδο κ' οι ταβέρνες κλειστές
Μουλιάζει ο χρόνος στο καπέλο του ζητιάνου
οι δρόμοι αποτραβιούνται σε άδειες κάμαρες
και μόνο εκεί στο μαξιλάρι μένουνε
ακόμα μένουνε τα αποχτενίδια του ύπνου της.

Μια συνοδεία νοτισμένα αστέρια έστριβε απ' τη γωνία της
χαραυγής.
Απίθωνα στα χείλη της το αλάτι της αγάπης.
Ύστερα μας έπαιρνε το κύμα. Ταξιδεύαμε μαζί
σαν μια φωνή που σβήνει στο πηγάδι.

Ένα μικρό φεγγάρι σκαλωμένο μες στα σύννεφα
ένα μικρό φεγγάρι σύννεφο.

Εύπναγε σαν φύτευε στην άκρη του γιαλού
ένα κοχύλι φρέσκος ήλιος.

Καλημέρα. Ένα μικρό φεγγάρι
έσβηνε στη φωνή της.

Έβλεπα τα χέρια μου και είπαν μονάχα δυο
μέτραγα τα μάτια μου και ήταν μονάχα δυο
μουλιάζουν τώρα μες στο καπέλο του ζητιάνου
μονάχα δυο.

(1947)

[αρχή σελίδας](#)

Γλυτζούνης Μανουήλ (1530/40-1596): Βιβλίων πρόχειρον τοις πάσι περιέχον την τε πρακτικήν
αριθμητικήν, Βενετία 1568. Από τον ["Ελληνομνήμων"](#)

ΒΙΒΛΙΟΝ

ΠΡΟΧΕΙΡΟΝ ΤΟΙΣ ΠΑΣΙ.

ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΤΗΝ ΤΕ ΠΡΑΚΤΙΚΗΝ

Αειθρητικὴν, ἢ μάλλον εἰπεῖν τὴν λογαριαστικὴν.

Καὶ περὶ τῶν πᾶσι ἐπισημασθέντων τῶν ἁγίων Πατρῶν,

ἢ τέλειον Παχάλιον αἰεὶ ἢ πάντοτε. Καὶ

περὶ εὐρέσεως σελήνης ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ

γίνεται ἡ γέννα αὐτῆς.

ΚΑΙ ΝΥΝ ΝΕΩΤΕΡΗ ΤΥΠΩΘΕΝ,

Καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθεῖσα.

4

ΕΝΕΤΗΣΙ.

Παρά Νικολάου τῆς Γλυκῆς τῆς Ἰταλίαν.

CON LICENZA DE' SUPERIORI.

Χριστόφορος Μηλιώνης : "Ακροκεραύνια" απόσπασμα από "Η Αποκριά". Εκδόσεις Κέδρος 1981.

Εκείνος ο χειμώνας ήταν ο πιο δύσκολος.

Πάντα είναι δύσκολος ο χειμώνας στα Γιάννενα, με τις παγωνιές που κατεβαίνουν απ' την Πίνδο, τους βοριάδες να σαρώνουν στις στέγες τις άδειες φωλιές των πελαργών, τη βροχή να χτυπάει μέρα νύχτα στο διπλανό λούκι, όλο το ίδιο τέμπο μήνες ολάκερους, κι έναν ουρανό τόσο χαμηλό και σκουντούφλη που λες και δεν πρόκειται να δεις ξανά το πρόσωπο του ήλιου. Γι' αυτό λέω πως όσοι εξηγούν αλληγορικά το παλιό δίστιχο

*σ' ούλο τον κόσμο ζαστεριά σ' ούλο τον κόσμο ήλιος
και στα καημένα Γιάννενα μαύρη βροχή κι αντάρα*

τάχα πως θέλει να πει για την σκλαβιά – παρόλο που δεν έλειψε κι αυτή ποτέ – φαίνεται πως δεν την ξέρουν καλά αυτή την πόλη.

Όμως εκείνο το χειμώνα πραγματικά αγκομαχήσαμε. Στις επαρχίες έβραζε ο εμφύλιος κι είχαν κουβαληθεί μέσα λεφούσια οι ανταρτόπληκτοι, από Πωγώνια και Κόνιτσα μέχρι Ζαγοροχώρια, Τσαμουριά και Λάκα-Σούλι.

Φτάσαμε κι εμείς με μια στρατιωτική φάλαγγα, χωριάτες και φαντάροι στοιβαγμένοι στην καρότσα του τζαϊήμς. Μπροστά πήγαιναν οι ναρκοσυλλέκτες που κάθε τόσο κατέβαιναν και ψάχνανε το δρόμο μ' εκείνες τις ηλεκτρικές τους σκούπες, σπιθαμή προς σπιθαμή, έτσι που τα εξήντα χιλιόμετρα γίνανε πια ταξίδι ατέλειωτο. Οι γυναίκες κάνανε εμετό, ύστερα παραπονέθηκαν πως κρυνώνουν κι οι φαντάροι κατέβασαν την τέντα. Μας πλάκωσε η μπόχα κι η μουγκαμάρα. Αργότερα ένας χωριάτης έπιασε κουβέντα με τους φαντάρους, τους είπε τα οικογενειακά του, ύστερα γύρισαν την κουβέντα σε τέσσερις γύφτους που ήταν μαζί μας, που στο διάβολο πήγαιναν με τα όργανά τους τέτοιο καιρό που ο κόσμος καίγονταν κι αυτοί το χαβά τους, κι ο χωριάτης διηγήθηκε ένα περιστατικό:

Που λέτε κίνησε τις προάλλες ένα γύφτος καβάλα στο γάιδαρο να πάει στα Ζαγοροχώρια για τράμπα, του καλού καιρού. Στο δρόμο πέφτει πάνω σε μια ομάδα. «Από που είσαι;» «Απ' τα καμποχώρια» «Πως σε λένε;» «Φέζο, Φέζο και Γιάννη». Φέζο με το παλιό, Γιάννη με το καινούργιο. «Γιατί βαφτίστηκες;» «Έτσι μας είπαν». «Και δεν μας λες, τον ρωτούν, με ποιους είσαι;» κοιτάει τα καπέλα ο γύφτος να ιδεί κορώνα – ούτε κορώνα ούτε γράμματα. «Μετ' εσάς», τους λέει. «Με ποιους;» «Μετ' σας», τίποτε άλλο, ώσπου τον στήσανε στα έξι και πάει καλιά του. Οι φαντάροι γέλασαν: «Κι έτσι που λες, μπάρμπα, ούτε αυτός έμαθε ούτε οι άλλοι». (...)

[αρχή σελίδας](#)

Μανόλης Αναγνωστάκης: [από το Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού.](#)

Χάρης 1944

Ήμασταν όλοι μαζί και ξεδιπλώναμε ακούραστα τις ώρες μας
Τραγουδούσαμε σιγά για τις μέρες που θα 'ρχόντανε φορτωμένες πολύχρωμα οράματα Αυτός τραγουδούσε, σωπαίναμε, η φωνή του ξυπνούσε μικρές πυρκαγιές
Χιλιάδες μικρές πυρκαγιές που πυρπολούσαν τη νιότη μας

Μερώνυχτα έπαιζε το κρυφτό με το θάνατο σε κάθε γωνιά και σοκάκι
Λαχταρούσε ξεχνώντας το δικό του κορμί να χαρίσει στους άλλους μιαν 'νοιξη.
Ήμασταν όλοι μαζί μα θαρρείς πως αυτός ήταν όλοι.
Μια μέρα μας σφύριξε κάποιος στ' αφτί: "Πέθανε ο Χάρης"
"Σκοτώθηκε" ή κάτι τέτοιο. Λέξεις που τις ακούμε κάθε μέρα.
Κανείς δεν τον είδε. Ήταν σούρουπο. Θα 'χε σφιγμένα τα χέρια όπως πάντα
Στα μάτια του χαράχτηκεν άσβηστα η χαρά της καινούριας ζωής μας
Μα όλα αυτά ήταν απλά κι ο καιρός είναι λίγος. Κανείς δεν προφταίνει.
...Δεν είμαστε όλοι μαζί. Δυο τρεις ξενιτεύτηκαν
Τράβηξεν ο άλλος μακριά μ' ένα φέρσιμο αόριστο κι ο Χάρης σκοτώθηκε
Φύγανε κι άλλοι, μας ήρθαν καινούριοι, γεμίσαν οι δρόμοι
Το πλήθος ξεχύνεται αβάσταχτο, ανεμίζουνε πάλι σημαίες
Μαστιγώνει ο αγέρας τα λάβαρα. Μεσ στο χάος κυματίζουν τραγούδια.
Αν μεσ στις φωνές που τα βράδια τρυπούνε ανελέητα τα τείχη
Ξεχώρισες μια: Είν' η δική του. Ανάβει μικρές πυρκαγιές
Χιλιάδες μικρές πυρκαγιές που πυρπολούν την αντίθεση νιότη μας
Είν' η δική του φωνή που βουίζει στο πλήθος τριγύρω σαν ήλιος
Π' αγκαλιάζει τον κόσμο σαν ήλιος που σπαθίζει τις πίκρες σαν ήλιος
Που μας δείχνει σαν ήλιος λαμπρός τις χρυσές πολιτείες
Που ξανοίγονται μπρος μας λουσμένες στην Αλήθεια και στο αίθριο το φως.

[αρχή σελίδας](#)

Βελεστινλής ή Φεραίος Ρήγας

Θούριος

Θούριος ήτοι Ορμητικός Πατριωτικός Ύμνος πρώτος, εις τον ήχον,
ΜΙΑ ΠΡΟΣΤΑΓΗ ΜΕΓΑΛΗ.

Ως τότε παλικάρια να ζούμεν στα στενά,
Μονάχοι σα λιοντάρια, σταις ράχαις στα βουνά;
Σπηλαίς να κατοικούμεν, να βλέπωμεν κλαδιά,
Να φεύγωμ' απ' τον Κόσμον, για την πικρή σκλαβιά.
Να χάνωμεν αδέρφια, Πατρίδα, και Γονείς,
Τους φίλους, τα παιδιά μας, κι' όλους τους συγγενείς.
Καλλιώναι μιας ώρας ελεύθερη ζωή,
Παρά σαράντα χρόνοι σκλαβιά, και φυλακή.
Τι σ' ωφελεί αν ζήσης, και είσαι στη σκλαβιά,
Στοχάσου πως σε ψένουν καθ' ώραν στη φωτιά.
Βεζύρης, Δραγουμάνος, Αφέντης κι' αν σταθής,
Ο Τύραννος αδίκως, σε κάμει να χαθής.
Δουλεύεις όλ' ημέρα, σε ό,τι κι' αν σοι πη,
Κι' αυτός πασχίζει πάλιν, το αίμα σου να πιη.
Ο Σούτζος, κι' ο Μουρούζης, Πετράκης, Σκαναβής,
Γγίκας, και Μαυρογένης, καθρέπτης, είν' να ιδής.
Ανδρείοι Καπετάνοι, Παπάδες, λαϊκοί,

Σκοτώθηκαν κι' Αγάδες, με άδικον σπαθί.
Κι' αμέτρητ' άλλοι τόσοι, και Τούρκοι, και Ρωμιοί,
Ζωήν, και πλούτον χάνουν, χωρίς καμμιά 'φορμή.
Ελάτε μ' έναν ζήλον, σε τούτον τον καιρόν,
Να κάμωμεν τον όρκον, επάνω στον Σταυρόν.
Συμβούλους προκομμένους, με πατριωτισμόν,
Να βάλλωμεν εις όλα, να δίδουν ορισμόν.
Οι νόμοι νάν' ο πρώτος, και μόνος οδηγός,
Και της πατρίδος ένας, να γένη Αρχηγός.
Γιατί κ' η αναρχία, ομοιάζει την σκλαβιά,
Να ζούμε σα θηρία, είν' πλιο σκληρή φωτιά.
Και τότε με τα χέρια, ψηλά στον Ουρανόν,
Ας πούμ' απ' την καρδιά μας, ετούτα στον Θεόν.
Εδώ συγκώνονται οι Πατριώται ορθοί, και υψώνοντες τας χείρας
προς τον Ουρανόν, κάμνουν τον όρκον .
Όρκος κατά της Τυραννίας, και της αναρχίας.
Ω Βασιλεύ του Κόσμου, ορκίζομαι σε σε,
Στην γνώμην των τυράννων, να μην ελθώ ποτέ.
Μήτε να τους δουλεύσω, μήτε να πλανηθώ,
Εις τα ταξίματά τους, για να παραδοθώ.
Εν όσω ζω στον Κόσμον, ο μόνος μου σκοπός,
Για να τους αφανίσω, θε νάναι σταθερός.
Πιστός εις την Πατρίδα, συντρίβω τον ζυγόν,
Αχώριστος για νάμαι, υπό τον Στρατηγόν.
Κι' αν παραβώ τον όρκον, να στράψ' ο Ουρανός,
Και να με κατακάψη, να γένω σαν καπνός.
Τέλος του Όρκου.
Σ' Ανατολή και Δύσι, και Νότον και Βοριά,
Για την Πατρίδα όλοι, νάχωμεν μια καρδιά.
Στην πίστιν του καθ' ένας, ελεύθερος να ζη,
Στην δόξαν του πολέμου, να τρέξωμεν μαζύ.
Βουλγάροι, κι' Αρβανήτες, Αρμένιοι και Ρωμιοί,
Αράπιδες, και άσπροι, με μια κοινή ορμή.
Για την ελευθερίαν, να ζώσωμεν σπαθί,
Πως είμασθ' αντρειωμένοι, παντού να ζακουσθή.
Όσ' απ' την τυραννίαν, πήγαν στη ξενητιά,
Στον τόπον του καθ' ένας, ας έλθη τώρα πια.
Και όσοι του πολέμου, την τέχνην αγροικούν,
Εδώ ας τρέξουν όλοι, τυράννους να νικούν.
Η Ρούμελη τους κράζει, μ' αγκάλαις ανοιχταίς,
Τους δίδει βιο, και τόπον, αξίαις και τιμαίς.
Ός πότ' Οφφικιάλος, σε ξένους Βασιλείς.
Έλα να γένης στύλος, δικής σου της φυλής.
Κάλλιο για την Πατρίδα, κανέναν να χαθή,
Ή να κρεμάση φούντα, για ξένον στο σπαθί.
Και όσοι προσκυνήσουν, δεν είναι πλιο εχθροί,

Αδέλφια μας θα γένουν, ας είναι κ' εθνικοί.
Μα όσοι θα τολμήσουν, αντίκρυ να σταθούν,
Εκείνοι και δικοί μας, αν είναι ας χαθούν.
Σουλλιώταις, και Μανιώταις, λιοντάρια ξακουστά,
Ός πότε σταις σπηλαίς σας, κοιμάσθε σφαλιστά.
Μαυροβουνιού καπλάνια, Ολύμπου σταυραητοί,
Κι' Αγράφων τα ξευτέρια, γεννήτε μια ψυχή.
Ανδρείοι Μακεδόνες, ορμήσατε για μια,
Και αίμα των τυράννων, ρουφήστε σα θεριά.
Του Σάββα και Δουνάβου, αδέλφια Χριστιανοί,
Με τ' άρματα στο χέρι, καθ' ένας ας φανή.
Το αίμα σας ας βράση, με δίκαιον θυμόν,
Μικροί μεγάλ' ομώστε, τυράννου τον χαμόν.
Λεβέντες αντρωμένοι, Μαυροθαλασσινοί,
Ο βάρβαρος ως πότε, θε να σας τυραννή.
Μη καρτερήτε πλέον, ανίκητοι Λαζοί,
Χωθήτε στο μπογάζι, μ' εμάς κ' εσείς μαζί.
Δελφίνια της θαλάσσης, αζδέρια των Νησιών,
Σαν αστραπή χυθήτε, κτυπάτε τον εχθρόν.
Της Κρήτης, και της Νίδρας, θαλασσινά πουλιά,
Καιρός είν' της Πατρίδος, να κούστε την λαλιά.
Κι' όσ' είστε στην Αρμάδα, σαν άξια παιδιά,
Οι Νόμοι σάς προστάζουν, να βάλλετε φωτιά.
Μ' εμάς κ' εσείς Μαλτέζοι, γεννήτ' ένα κορμί,
Κατά της τυραννίας, ριχθήτε με ορμή.
Σας κράζει η Ελλάδα, σας θέλει σας πονεί,
Ζητά την συνδρομήν σας, με μητρικήν φωνή.
Τι στέκει, Παζβαντζιούγλου, τόσον εκστατικός;
Τεινάξου στο Μπαλκάνι, φώλιασε σαν αητός.
Τους μπούφους, και κοράκους, καθόλου μη ψηφάς,
Με τον ραγιά ενώσου, αν θέλεις να νικάς.
Σηλίστρα, και Μπραΐλα, Σμαήλι και Κυλί,
Μπενδέρι, και Χωτήνι, εσένα προσκαλεί.
Στρατεύματά σου στείλε, κ' εκείνα προσκυνούν,
Γιατί στην τυραννίαν, να ζήσουν δεν 'μπορούν.
Γιουρτζή πλια μη κοιμάσαι, συκώσου με ορμήν,
Τον Μπρούσια να μοιάσης, έχεις την αφορμήν.
Και συ που στο Χαλέπι, ελεύθερα φρονείς,
Πασιά καιρόν μη χάνεις, στον κάμπον να φανής.
Με τα στρατεύματά σου, ευθύς να συκωθής,
Στης Πόλης τα φερμάνια, ποτέ να μη δοθής.
Του Μισιργιού ασλάνια, για πρώτη σας δουλιά,
Δικόν σας ένα Μπέι, κάμετε Βασιλιά.
Χαράτζι της Αιγύπτου, στην Πόλ' ας μη φανή,
Για να ψοφήσ' ο λύκος, οπού σας τυραννεί.
Με μια καρδιάν όλοι, μία γνώμην, μία ψυχή,

Κτυπάτε του τυράννου, την ρίζαν να χαθή.
Ν' ανάψωμεν μία φλόγα, σε όλην την Τουρκιά,
Να τρέξ' από την Μπόσνα, και ως την Αραπιά.
Ψηλά στα μπαϊράκια, συκώστε τον Σταυρόν,
Και σαν αστροπελέκια, κτυπάτε τον εχθρόν.
Ποτέ μη στοχασθήτε, πως είναι δυνατός,
Καρδιοκτυπά και τρέμει, σαν τον λαγώ κι' αυτός.
Τρακόσιοι γκιρτζιαλίδες, τον έκαμαν να διή,
Πως δεν 'μπορεί με τόπια, μπροστά τους να ευγή.
Λοιπόν γιατί αργήτε, τι στέκεσθε νεκροί;
Ξυπνήσατε μην είσθε, ενάντιοι κ' εχθροί.
Πώς οι Προπάτορές μας, ορμούσαν σα θεριά,
Για την ελευθερίαν, πηδούσαν στη φωτιά.
Έτζι κ' ημείς, αδέρφια, ν' αρπάξωμεν για μια,
Τ' άρματα και να βγούμεν, απ' την πικρή σκλαβιά.
Να σφάξωμεν τους λύκους, που στον ζυγόν βαστούν,
Και Χριστιανούς, και Τούρκους, σκληρά τους τυραννούν.
Στεργιάς, και του πελάγου, να λάμψη ο Σταυρός,
Και στην δικαιοσύνην, να σκύψη ο εχθρός.
Ο Κόσμος να γλυτώση, απ' αύτην την πληγή,
Κ' ελεύθεροι να ζώμεν, αδέρφια εις την Γη.
Πέρασ μεν ώδε,
Η δε αυ πράξις τέρας.

[αρχή σελίδας](#)

Luigi Pirantello: "Ο μακαρίτης Ματίας Πασκάλ " *απόσπασμα. μετάφραση: Β. Σωτηροπούλου - Καρύδη. Εκδόσεις Δωδώνη, 1979.*

Τον άφησα εκεί και γύρισα στην άλλη αίθουσα, στο τραπέζι που είχα κερδίσει προηγουμένως.

Οι κρουπιέρηδες είχαν αλλάξει. Η γυναίκα ήταν εκεί, στη θέση που καθόταν και πριν. Έμεινα πίσω για να μην με δει και πρόσεξα πως έπαιζε συγκρατημένα κι όχι όλα τα παιχνίδια. Προχώρησα λιγάκι• με είδε• ήταν έτοιμη να παίξει αλλά κρατήθηκε περιμένοντας να παίξω πρώτα εγώ για να ποντάρει όπου θα ποντάριζα. Μάταια όμως περίμενε. Όταν ο κρουπιέρης είπε : «Le jeu est fait! Rien ne vas plus!» την κοίταξα κι εκείνη σήκωσε το ένα της δάχτυλο για να με μαλώσει στ' αστεία. Άφησα αρκετά παιχνίδια να περάσουν χωρίς να παίξω• ύστερα, κοιτώντας τους άλλους που έπαιζαν, παρασύρθηκα πάλι κι αισθάνθηκα πως με ξανάπιανε ο προηγούμενος οίστρος μου• δεν της ξανάδωσα πια σημασία και βάλθηκα να παίξω.

Από ποιαν άραγε μυστηριώδη υποβολή εξακολουθούσα να μαντεύω τόσο σωστά την απροσδόκητη αλλαγή των αριθμών και των χρωμάτων; Ήταν άραγε η θεία προαίσθηση του υποσυνείδητου, η δική μου; Τότε πως εξηγούνται ορισμένα πείσματα τρελά, θεότρελα, που η ανάμνησή τους με κάνει ν' ανατριχιάζω ακόμα συνειδητοποιώντας πως διακινδύνευα τα πάντα, τα πάντα, ίσως και την ζωή μου, σ' αυτά τα παιχνίδια που ήταν αληθινές προκλήσεις της τύχης; Όχι, όχι. Ήταν το συναίσθημα μιας σχεδόν διαβολικής δύναμης, που υπήρχε μέσα μου εκείνες τις στιγμές, με την οποία μάγευα την τύχη, έδενα τις ιδιοτροπίες της με τις δικές μου. Και δεν είχα μόνον εγώ αυτήν την πεποίθηση• τη μετέδιδα και στους άλλους αστραπιαία• και σχεδόν όλοι παρακολουθούσαν το τόσο ριψοκίνδυνο παιχνίδι μου. Δεν ξέρω πόσες φορές βγήκε το

κόκκινο το οποίο ποντάριζα με τόση επιμονή• ποντάριζα στο μηδέν, έβγαινε το μηδέν. Ακόμα κι εκείνος που έβγαζε τα λουδοβίκεια από την τσέπη τού παντελονιού του είχε ξυπνήσει και είχε ανάψει• ο χοντρός μελαχρινός κύριος λαχάνιαζε περισσότερο από κάθε άλλη φορά. Κάθε λεπτό που περνούσε μεγάλωνε την έξαψη γύρω από το τραπέζι• τρεμούλα, ανυπομονησία, νευρικές κινήσεις, ξεσπάσματα συγκρατημένης μανίας, αβάσταχτης και τρομερής. Οι ίδιοι οι κρουπιέρηδες είχαν χάσει την ψυχρή τους αδιαφορία.

Κάποια στιγμή, μπροστά σ' ένα εκπληκτικό ποντάρισμα, αισθάνθηκα μια σκοτοδίνη. Αισθάνθηκα πως βάραινε επάνω μου μια τρομερή ευθύνη, Ήμουν σχεδόν νηστικός από το πρωί κι έτρεμα σύγκορμος, έτρεμα από την συνεχή και βίαιη συγκίνηση. Δεν άντεχα άλλο και ύστερα από εκείνη την παρτίδα απομακρύνθηκα τρικλίζοντας. Αισθάνθηκα να με αρπάζουν από το μπράτσο. Τρομερά ταραγμένος και με μάτια που πετούσαν φλόγες ο κοντόχοντρος Σπανιόλος ήθελε να με κρατήσει με κάθε τρόπο. «Να, ήταν έντεκα και τέταρτο• οι κρουπιέρηδες προσκαλούσαν τον κόσμο για τα τρία τελευταία παιχνίδια. Θα τινάξουμε την μπάνκα στον αέρα».

Μου μιλούσε με κωμικότατα μπασταρδεμένα ιταλικά• ενώ εγώ είχα πάψει να λέω ασυναρτησίες και επέμενα να του απαντώ στη γλώσσα μου.

Όχι, όχι φτάνει! Δεν μπορώ άλλο! Αφήστε με να φύγω, αγαπητέ κύριε.

[αρχή σελίδας](#)

Jorge Luis Borges: Δύο ποιήματα από τον τόμο "*Το εγκώμιο της σκιάς*". Μετάφραση : Δημήτρη Καλοκύρη. *Εκδόσεις Ύψιλον, 1982..*

Ιούνιος 1968

Στο χρυσαφένιο απόγευμα
ή και μπορεί, σε μια μορφή γαλήνης
που σύμβολό της νά' ναι αυτό το χρυσαφένιο απόγευμα,
ο άνθρωπος αυτός ταχτοποιεί τα βιβλία
πάνω στα ράφια που περιμένουν
και νιώθει την περγαμηνή, το δέρμα, το πανί
και την ηδονή που σου δίνει
η πρόβλεψη μιας συνήθειας
κι η καθιέρωση κάποιας τάξης.
Ο Στήβενσον κι εκείνος ο άλλος σκωτσέζος, ο Άντριου Λάνγκ,
θα συνεχίσουν εδώ, με τρόπο θαυμαστό,
τη μακριά συζήτησή τους που σταμάτησαν
οι θάλασσες και ο θάνατος
και όσο για τον Ρέγκες, είναι βέβαιο πως δε θα ενοχληθεί
που θα γειτονεύει με τον Βιργίλιο.
(Η ταξινόμηση μιας βιβλιοθήκης είναι η άσκηση
με ηρεμία και απλότητα
της τέχνης της κριτικής.)
Ο άνθρωπος αυτός που είναι τυφλός,
ξέρει πως δεν μπορεί να διαβάσει
τα περίφημα βιβλία που ψηλαφίζει

και πως δεν πρόκειται να τον βοηθήσουνε να γράψει
εκείνο το βιβλίο που τελικά θα μπορούσε να τον δικαιώσει•
όμως τούτο το βράδυ, που ίσως και νά' ναι χρυσαφένιο
χαμογελάει για την παράξενη μοίρα
και νιώθει εκείνη την ξεχωριστή ευχαρίστηση
που δίνουν τα παλιά, αγαπημένα πράγματα.

Ο Φύλακας των Βιβλίων

Εδώ είν' οι κήποι, οι ναοί και η αιτία που υπάρχουν οι ναοί•
η μουσική που πρέπει, τα λόγια τα σωστά•
τα εξηντατέσσερα εξάγραμμα•
τελετουργίες – η μοναδική σοφία
που το Στερέωμα παραχωρεί στους ανθρώπους•
η εξουσία εκείνου του αυτοκράτορα
που αντανακλούσε τη γαλήνη του στον κόσμο – τον καθρέφτη του,
έτσι που να καρπίσουν τα χωράφια
και να μην ξεχειλίσουν τα ποτάμια από τις όχθες τους,
ο πληγωμένος μονόκερος, που ξαναγύρισε για να σημάνει το τέλος,
οι μυστικοί αιώνιοι νόμοι,
η αρμονία του κόσμου•
όλα αυτά ή η ανάμνησή τους, βρίσκονται εδώ
μες τα βιβλία που φιλάω σ' αυτόν τον πύργο.

Κατέβηκαν οι Τάταροι απ' τα Βορινά
με τα μαλλιαρά μικρόσωμα αλογάκια
σαρώνοντας τα στρατεύματα
που έστειλε ο Γιος του Ουρανού να τιμωρήσουν την ασέβειά τους,
έστησαν πυραμίδες τις φωτιές, κόψαν κεφάλια,
σκότωσαν και τον δίκαιο και τον άδικο,
τον αλυσοδεμένο σκλάβο εκεί που φύλαγε την πύλη
πέρασαν τις γυναίκες κι ύστερα τις ξέχασαν
και τράβηξαν στα νότια
αθώοι σαν θηρία αρπαχτικά
σκληροί σαν τα μαχαίρια.
Καθώς ξημέρωνε δισταχτικά,
ο πατέρας του πατέρα μου έσωσε τα βιβλία.
Κι είναι εδώ, στον πύργο αυτό που κείτομαι
κι όλο σκαλίζω στα παλιά, σε μακρινούς καιρούς
που ζούσαν άλλοι.

Τα μάτια μου δεν έχουνε πια φως. Τα ράφια
είναι εκεί ψηλά και στα χρόνια μου δεν τα φτάνω.
Λεύγες η σκόνη και ο ύπνος που τυλίγουνε τον πύργο.

Γιατί να ξεγελάω τον εαυτό μου;
Στην πραγματικότητα ποτέ δεν έμαθα να διαβάζω,
παρηγοριέμαι όμως με την σκέψη
πως η φαντασία και το παρελθόν είναι πια το ίδιο
για κάποιον που κοντεύει να τελειώσει
και που αγναντεύει ό,τι απόμεινε απ' την πόλη
που τώρα πάει να γίνει έρημος ξανά.
Τι μ' εμποδίζει να ονειρεύομαι πως κάποτε
είχα αποκρυπτογραφήσει τη σοφία
και με χέρι υπομονετικό σχεδίαζα τα σύμβολα;
Με λένε Χσιάνγκ. Φυλάω τα βιβλία,
που ίσως είναι και τα τελευταία,
γιατί ούτε για την Αυτοκρατορία ξέρουμε πια τίποτα
ούτε και για τον Γιο του Ουρανού.
Εδώ είναι, στα ράφια ψηλά,
την ίδια ώρα μακρινά και κοντινά,
κρυφά και φανερά, όπως τα άστρα.
Εδώ είναι οι κήποι, οι ναοί.

[αρχή σελίδας](#)

[Στράτος Φουντούλης](#): Opus Dei(?) No 23, 90 x 90cm. Μικτή Τεχνική σε καμβά, 2005

[αρχή σελίδας](#)

αρχή σελίδας

---

copyright2003-2004©Logo - contents may be copied. Editor, Designer-Owner : visual artist [Stratos Fountoulis](#) / copyright2003-2004©Λογότυπο "Στάχτες" -τα
κείμενα μπορούν να αντιγραφούν. Υπεύθυνος έκδοσης και σχεδίασης ο ζωγράφος [Στράτος Φουντούλης](#)

Εδρα Περιοδικού: **Βρυξέλλες / Brussels, Belgium**